

“AVESTO” ASARI – QADIMGI MA’NAVIYAT VA FALSAFIY TAFAKKUR MANBAI

Abdullayeva Marjona

Farg’ona Davlat Universiteti Filologiya fakulteti
Filologiya va tillarni o’qitish o’zbek tili 25.107-guruh talabasi
<https://doi.org/10.5281/zenodo.19979134>

Annotatsiya

Mazkur tezisdagi “Avesto” asarining kelib chiqishi, tuzilishi va asosiy g’oyalari ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Shuningdek, unda zardushtiylik dinining muqaddas manbasi sifatida “Avesto”ning tutgan o’rni, undagi ezgulik va yovuzlik o’rtasidagi kurash g’oyasi, axloqiy-me’yoriy qarashlar hamda inson va tabiat o’rtasidagi munosabatlar yoritilgan. Asarda ilgari surilgan “yaxshi o’ylash, yaxshi so’zlash va yaxshi amal qilish” tamoyilining mazmun-mohiyati ochib beriladi.

This thesis examines the “Avesta” as one of the oldest monuments of spiritual culture. It analyzes its origin, structure, and main ideas. Special attention is paid to Zoroastrianism as a religious system and to the concept of the struggle between good and evil, represented by Ahura Mazda and Angra Mainyu.

The work also highlights moral principles such as “good thoughts, good words, and good deeds.” The importance of the “Avesta” as a historical, philosophical, and cultural source is emphasized. The study concludes with its role in shaping the spiritual values of modern society.

Kalit so’zlar

Avesto, zardushtiylik, Ahura Mazda, Angra Mainyu, qadimgi manbalar, falsafiy qarashlar, axloqiy qadriyatlar, ezgulik va yovuzlik, diniy ta’limot, ma’naviyat, qadimgi SharqKeywords (in English):

Avesta, Zoroastrianism, Ahura Mazda, Angra Mainyu, ancient sources, philosophical views, moral values, good and evil, religious doctrine, spirituality, Ancient East

Unga qarama-qarshi kuch – Angra Mainyu esa zulmat, yovuzlik va jaholat ramzi hisoblanadi. Inson hayoti ana shu ikki qarama-qarshi kuch o’rtasidagi tanlovdan iborat bo’lib, har bir inson ezgulik tomonida turishi lozimligi ta’kidlanadi.

Asarda axloqiy qadriyatlarga alohida e’tibor qaratilgan. Halollik, rostgo’ylik, mehnatsevarlik, poklik kabi fazilatlar ulug’lanadi. Ayniqsa, “yaxshi o’ylash, yax “Avesto” insoniyat tarixidagi eng qadimiy yozma manbalardan biri bo’lib, u nafaqat diniy kitob, balki o’z davrining ijtimoiy, falsafiy va madaniy hayotini aks ettiruvchi nodir yodgorlikdir. Ushbu asar zardushtiylik dinining asosiy manbasi sifatida qadrlanadi va unda inson, tabiat, jamiyat hamda ilohiy kuchlar o’rtasidagi munosabatlar chuqur tahlil qilingan. Bugungi kunda “Avesto”ni o’rganish nafaqat tarixiy zarurat, balki ma’naviy ehtiyoj hamdir. Chunki unda ilgari surilgan ezgulik, adolat, poklik kabi g’oyalar hozirgi zamon jamiyati uchun ham dolzarbdir. Mazkur tezisdagi “Avesto”ning kelib chiqishi, tuzilishi, asosiy g’oyalari va uning ma’naviy ahamiyati yoritiladi. “Avesto”ning yaratilish tarixi uzoq o’tmishga borib taqaladi. Olimlarning fikricha, u miloddan avvalgi I ming yillikda shakllangan bo’lib, uning asoschisi sifatida Zardusht (Zaratushtra) e’tirof etiladi. Dastlab asar og’zaki tarzda saqlangan, keyinchalik esa yozma shaklga keltirilgan. Rivoyatlarga ko’ra, “Avesto”ning dastlabki nusxalari juda katta hajmda bo’lgan, ammo tarixiy voqealar natijasida uning katta qismi yo’qolib ketgan. “Avesto” bir necha asosiy qismlardan iborat bo’lib, har biri o’ziga xos mazmun va vazifaga ega. Jumladan, “Yasna”

qismi diniy marosimlar va ibodatlar matnlarini o‘z ichiga oladi. Unda insonning ilohiy kuchlarga murojaati, duo va madhiyalar ifodalangan. “Vispered” esa “Yasna”ga qo‘shimcha bo‘lib, marosimiy matnlarni boyitadi. “Yashtlar”da turli ilohiy kuchlar, tabiat hodisalari va ularning inson hayotidagi o‘rni madh etiladi. “Vendidad” qismi esa axloqiy me‘yorlar, qonun-qoidalar hamda poklik va nopoklik tushunchalariga bag‘ishlangan.

“Avesto”ning markaziy g‘oyasi – yaxshilik va yomonlik o‘rtasidagi kurashdir. Asarda Ahura Mazda ezgulik, nur va haqiqat timsoli sifatida tasvirlanadi. shi so‘zlash va yaxshi amal qilish” tamoyili zardushtiylikning asosiy shiori sifatida namoyon bo‘ladi. Bu g‘oya bugungi kunda ham o‘z ahamiyatini yo‘qotmagan.

“Avesto”da tabiatga munosabat ham muhim o‘rin tutadi. Yer, suv, havo va olov muqaddas unsurlar sifatida e‘zozlanadi. Ularni iflos qilish katta gunoh deb qaraladi. Bu esa qadimgi ajdodlarimizning ekologik tafakkuri yuksak darajada bo‘lganidan dalolat beradi. Shuningdek, asarda oila va jamiyat masalalari ham keng yoritilgan. Oila muqaddas deb e‘tirof etilib, farzand tarbiyasi, jamiyatdagi tartib-intizom va ijtimoiy munosabatlar haqida muhim fikrlar bildirilgan. Ayol va erkakning jamiyatdagi o‘rni, ularning mas‘uliyati ham o‘z ifodasini topgan.

“Avesto”ning yana bir muhim jihati – uning tarixiy manba sifatidagi ahamiyatidir. Unda qadimgi xalqlarning turmush tarzi, urf-odatlarini, diniy marosimlari haqida qimmatli ma‘lumotlar mavjud. Bu esa tarixchilar, tilshunoslar va madaniyatshunoslar uchun muhim ilmiy manba bo‘lib xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, “Avesto” insoniyat ma‘naviy merosining bebaho durdonalaridan biridir. U nafaqat diniy ta‘limot, balki chuqur falsafiy qarashlar tizimini o‘z ichiga olgan asardir. Unda ilgari surilgan g‘oyalar – ezgulik, adolat, poklik va tabiatga hurmat – bugungi jamiyat uchun ham muhim ahamiyat kasb etadi. “Avesto”ni o‘rganish orqali biz ajdodlarimizning dunyoqarashi, ma‘naviy qadriyatlarini va hayotga bo‘lgan munosabatini chuqurroq anglaymiz. Shu bois ushbu asarni o‘rganish va targ‘ib qilish bugungi avlod zimmasidagi muhim vazifalardan biridir.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. “Avesto”. O‘zbek tilidagi tarjima nashrlari
2. Boyce, Mary. Zoroastrianism: Its Antiquity and Constant Vigour
3. Frye, R. N. The Heritage of Persia
4. Homidov H. “Avesto va uning ma‘naviy ahamiyati”
5. O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi
6. Karimov I. A. “Yuksak ma‘naviyat – yengilmas kuch”
7. Rahmonov N. “Qadimgi Sharq falsafasi”